

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De mendacio vniuerse,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

dissolueretur; discordatum item feminatio, qua cordium & voluntatum consensus tollitur: item contentio, qua vincendi animo impugnatur veritas verbis importunis, & clamore inordinato, ac deum murmuratio iniusta. Alii præterea ex iisdem modis opponuntur fidelitati, vt detectio seu reuelatio secreti, & varia illius species: quæ tot distinguuntur quot secreti. Hoc autem; vel est sacramentale, quod Sacerdos tenetur seruare audita confessione; vel naturale, quod sciens reuelare prohibetur iure naturæ, eo nomine, quod per talem reuelationem proximo notabilis iniuria inferatur: vel est commissum; vt cum quid dicitur alicui vt, alud fecerit seruet. Ad quod nonnumquam accedit expressa promissio audientis, diciturq; secretam expresse promissum: nonnumquam etiam iuramentum, & dicitur secretum iuratum.

Cæterum dicemus primo, de mendacio vniuersæ: secundo in particulari de iudicio temerario: tertio, de falso testimonio: quarto, de detractatione: quinto, de contumelia: sexto, de reuelatione secreti: quoniam peculiarem difficultatem habent. De cæteris possunt sufficere dicta cum egimus suis locis de illis peccatis capitalibus quorum constituntur filii. Quibus addemus tum pertinentia specialiter ad rationem iudicandi de peccatis, quæ in iudicio committuntur: quia ipsa quoque difficultatem peculiarem habent. Ac tandem attingemus aliqua de adulatione & quibusdam aliis peccatis linguæ.

CAP. I.

De mendacio vniuersæ.

SVMMARIVM.

- 1 Quid sit mendacium.
- 2 Simulatio sic est mendacium, vt tamen possit nonnumquam a peccato excusari: & quando.
- 3 Intentio fallendi quo modo spectet ad mendacium, & qua intentione dicendi falsum excusetur a peccato.
- 4 Varia diuisio mendacij.
- 5 Octo species illius a D. August. posita.
- 6 Mendacium ita a malum esse, vt nunquam licitum esse possit.
- 7 Corollaria inde deducta.
- 8 Responso ad obiectiones de Abrahamo, Iacob, & Raphael, qui videntur mentiri.
- 9 Celatio veritatis per responsonem ambiguum.
- 10 De responsonibus ambigua, ob aliquid subintellectum in mente, nec exterius expressum.
- 11 Vt licita sit debet abesse voluntas fallendi & faciendi iniuriam, ac iusta causa vtendi eâ.
- 12 Corollaria inde deducta.
- 13 Mendacium iocosum & officiosum de se, est tantum peccatum veniale.
- 14 Adiunctio iuramento est mortale, aut adiunctio scandalo, aut adiunctio mendacio pernicioso.
- 15 Ob solam assiduitatem ipsum præferendi, non est censendum mortale.
- 16 Mendacium perniciosum mortale est ex suo genere; sed sit veniale ex leuitate materia, vel ex defectu plena deliberationis.
- 17 Mendacium perniciosum in materia fidei, aut sacre Scripturæ, grauissimum est: & que ad illud reuocentur.
- 18 Quando sit mendacium mortale violare promissionem factam.
- 19 Mendacium perniciosum mortale committitur ab eo, qui tribuit sibi falso quod non habet, ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum.

Mendacio agit Gratianus 22. quæst. 2. & differunt tum D. Thomas, & interpretes ipsius 2. 2. quæst. 110. tum alij Theologi cum Magistro in 3. senten. distinct. 38. post D. August. in libro de mendacio, & contra mendacium, tomo 4. Summularij in verbo Mendaciū, D. Anton. 2. part. tit. 10. ca. 1. Sebastianus Medicus, alios referens, in summa de peccatis capitalibus tit. 6. quæst. 24. & quinq; sequentibus, atq; cæteri qui de peccatis in ordine ad hoc præceptum tractant, vt Nauarr. in Enchir. cap. 18. à nu. 2. & alij.

Definitio mendacij.

SECTIO I.

Quæritur autem primo, quid sit mendacium. Atque respondetur ex D. August. in libr. 1. De mendacio sub finem quarti capitis, esse falsam vocis significationem cum intentione fallendi. Vocis vero nomine intelligitur omne si-

gnum externum, quo falsum significatur. Etenim quia inter signa externa vox obtinet præmatum, ea vsurpari potuit ad illa vniuersa iudicanda, prout D. Thomas monet 2. 2. quæst. 110. art. 1. ad 2. Inde inferens eum qui nutibus falsum significare intenderet, non esse a mendacio immunem. Pro quo facit, quod mutus perinde ac verba assumantur in instrumentum fallendi, & ideo quoad peccatum, nihil refert, an quis verbo an nutu mentiatur: vt nec an quis occidat gladio an veneno: quod bene notat Syluest. in verbo Furtum quæst. 5.

Eadem etiam ratione D. Thomas in seq. quæst. 111. art. 1. simulationem (quæ consistit in factis externis, quibus significamus id quod non est) dicit esse mendacium. Id quod est ita admittendum cum Nauarr. in Enchir. cap. 18. nu. 8. & Caiet. in verbo Simulatio, vt non negetur, quin aliquando licitū sit signo aliquo exteriori occultare veritatem; dummodo sine intentione significandi falsum. Namq; esse quandam simulationem vtilem, & in tempore assumendam habetur ex D. Hieronymo 22. quæst. 2. cap. Vtilem, admittitq; D. Thomas loco proxime citato in respon. ad 2. & Nauarr. confirmat ad cap. Humanæ aures, quæst. 2. num. 10. Qui etiam in sequen. quæst. 3. nu. 8. tradit differentiam inter simulationem licitam & illicitam; quod licita sit, quæ quidam sine iusta causa, vel nõ curantes an mentiatur; aliquid, seu verbis seu factis simulant inesse quod non inest, vel non inesse quod inest. Illa vero sit qua quidam prudenter, iusta aliqua de causa, & sine dolo malo, astutiæ vulpina, dicunt vel faciunt aliquid; quod separatum per se quidem significat falsum, sed ipsum aliquo subintellecto, efficitur verum: quo modo in citato nu. 10. idem Nauarrus ait Dauidem 9. Regum 21. licite simulasse amentiam coram Rege Achis: subintelligendo se non tenere suam sanam mentem patefacere.

Quod in definitione sequitur, cum intentione fallendi, id est, ingenerandi in alterius animo falsam opinionem: non ideo additur, quod talis intentio ad mendacij essentiam pertineat: quia id communi sententiæ aduersatur ex Nauarr. in Enchir. cap. 18. num. 2. sed quod vt plurimum ea cum mendacio concurrat; vel certe quod per eam mendacium in sua specie maiorem peccati grauitatem acquirat, prout significant D. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 1. ad 3. & D. Anton. 2. part. tit. 10. cap. 1. primo, versu. Tertium, cum dicunt intentionem fallendi pertinere ad perfectionem seu implementum mendacij: sed non ad eius speciem. Quod si cum Caiet. ad cit. D. Thom. locum explicemus, cum intentione fallendi, id est, cum intentione dicendi falsum: attendendum erit particulam eam pertinere ad mendacij essentiam: positamq; esse in definitione, ad explicandum formale mendacij: in eo consistens, vt illud quod dicitur, falsum esse putetur. Etenim si quis falsum dicat, putans esse verum, non mentitur formaliter, sed tantum materialiter. Sin verum dicit quidem, sed quod putat falsum, nimirum volendo dicere falsum, in formale mendacium incurrit, ex D. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 1. in corpore: & est communis sententia: pro qua facit textus apertus in cap. Is autem, 2. 2. quæst. 2.

Aduerte autem istud ipsum quod dicimus de intentione dicendi falsum, intelligi debere, sicut Syluester intellexit in verbo Mendacium sub initium, de intentione dicendi assertiuæ,

non autem solummodo recitatiue, aut representatiue. Ea enim de causa, à mendacio excusantur qui fabulam aliquam tanquam fabulam narrant, vt Nauarr. in *Enchir. cap. 18. num. 2.* expressit. Excusatur etiam disputans dum falsa scienter assumit: quia loquitur ex persona negantis veritatem, vt loco cit. & D. Thoma in *3. distinct. 39. art. 5.* Syluester habet; vel vt Alexander Alen. ait in *3. part. quest. 37. membro 6. ad 2. obiectum*: quia falsum dicit tantum supponendo, vt ad inconueniens, in quo intellectus conuiescere non possit, deducatur respondentem, & cogat ipsum nosse & amplecti veritatem: sicut factum est ab Apostolo in priori ad Corinth. cap. 15. cum dixit, Si Christus non resurrexit à mortuis, inanis est prædicatione nostra, inanis est fides vestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei.

Diuisio mendacij.

SECTIO II.

4. **Q**uartitur secundo quod duplex sit mendacium. Respondendum est autem, posse iuxta antedicta distingui, quod aliud sit vocis, & aliud sit facti, seu operis: adde & aliud cogitationis, quale est iudicium tenentarium. Item quod aliud sit materiale simul & formale: quo scilicet id dicitur, quod & est, & esse putatur falsum: siue dicatur tantum cupiditate mentiendi: siue ad aliquem externum finem, seu bonum, seu malum. Qua ratione communiter post Magistrum in *3. sentent. distinct. 38. & D. Thom. 2. 2. quest. 100. artic. 2. distinguitur in iocofum, officiosum, & perniciosum. Iocofum vero est, quod nulli nocet delectandique causa dicitur. Officiosum autem, quod sine alicuius iniuria dicitur, vt alicui profit ad bonum aliquod acquirendum, aut malum aliquod vitandum, siue ipsi dicenti siue alteri, imminens. Perniciosum demum, quod cum alterius nocimento dicitur, siue vt habet Nauarr. in *cit. cap. 18. numero 3.* quod alicui in rebus spiritualibus, corporalibus, aut temporaneis nocet: siue potius, vt habet Caiet. in verbo *Mendacium*, quod iniuriosum seu nociuum est diuinis vel humanis.*

5. Sic igitur mendacij species constitui possunt mendacium nudum, iocofum, officiosum, & perniciosum: ad quas reducuntur octo illæ quæ ex D. August. commemorantur in cap. Primum, 22. questio. 2. cum dicitur: vnum esse in doctrina religionis: id est, quo aliquid dicitur: contra fidem, aut bonos mores: hocque complectitur omnes hæreses: secundum vero, quod nulli prodest & obest alicui, quale solet in detractioe contingere: tertium, quod ita prodest vni, vt obest alteri: quartum, quod fit fallendi libidine: quintum, quod placendi cupiditate, soletque in adulatione contingere: sextum, quod nulli obest sed prodest alicui ad conferuandam pecuniam: septimum, quod nulli obest sed prodest alicui ad vitandam mortem: octauum, quod nulli obest sed prodest alicui ad euitandam corporis immuditem, vt si volenti deflorare virginem dicas ad id impediendum, eam esse coniugatam.

Hæ autem ad prædictas reducuntur: quia tres primæ ad mendacium perniciosum pertinent, vt loco cit. D. Thomas expressit. Addens primæ speciei mendacium esse grauissimum: quia peccata contra Deum, semper sunt grauiora. Secundæ speciei autem, esse grauius tertie speciei mendacio, quod minuitur ex intentione proficiendi alteri. Quartæ speciei mendacium nudum constituit: quia non habet finem alium à seipso. Quintæ speciei, coincidit cum mendacio iocoso. Cæteræ speciei ad mendacium officiosum pertinent. Ac cum quanto bonum intentum est melius, tanto magis minuitur malitia mendacij: & bonum vitæ præferatur delectabili, & vitæ corporalis præferatur honestas: vt ibidem addit D. Thomas: octauæ speciei mendacium est minus malum, quam septimæ; & huius, quam sextæ; & huius porro quam quintæ.

Mendacij malitia.

SECTIO III.

6. **Q**uartitur tertio, vtrum omne mendacium sit peccatum, nec vllum dari possit licitum. Respondetur autem

ex D. Thomæ 2. 2. quest. 110. art. 3. sententiâ communiter receptâ: omne mendacium esse peccatum, iuxta illud Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium: neque; posse licitum esse, cum de se ac intrinsece malum sit, prout D. ipse Thomas ibidem probat, non modo autoritate Aristotelis, qui aperte in 4. Ethic. cap. 7. ait mendaciū per se prauum esse & fugiendum: sed etiam ratione efficaci; quæ ex D. Augustino habetur 22. quest. 2. cap. Is etiam; nempe quod contra naturam & rationem sit, & ideo intrinsece malum, vt quis voce significet aliud: quam quod habet in mente: cum voces nature institutione, sint signa notionum interiorum. Per mendacium autem, tale quid fit. Ipsum igitur intrinsece malum est: atque adeo semper illicitum: ita vt nulla de causa, qui mendacium protulerit, esse possit à culpa immunis: inquit Sotus in lib. 5. De iustitia & iure quest. 6. art. 1. concl. 3.

Ex qua doctrina intelligitur primo, nunquam esse licitum dicere mendacium pro euitanda alterius iniuria: quod notauit Panormit. ad regulam Qui scandalizauerit De regulis iuris; imo nec pro saluanda vita siue propria siue aliena, vt ex D. August. refertur in cap. Ne quis arbitretur, & in cap. Faciat; & in cap. Si quis, 22. quest. 2. Id quod alij quoque senserunt, quos citat Alphons. à Castro aduersus hæreses in verbo Mendacium, idemque S. Pontifex in cap. Super eo, De vsuris expresse dicit. Nec demum pro semper in salute: ad quam nullus deducendus est opitulante mendacio, vt habetur ex D. August. in cap. Primum §. Non est igitur, 22. quest. 2. & tradunt expresse Syluest. in verbo Mendacium, quest. 1. & Nauarr. in *Enchir. cap. 18. n. 3.*

Quare venerabilis Cassianus, vt notant D. Anton. 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 2. & Syluest. loco citato, audiendus non est in eo, quod dixit, ad aliquam utilitatem magnam consequendam, vel magnum aliquod malum vitandum, licere aliquando mentiri: id quod aperte repugnat prius dictis: Quocirca mentiens non potest à peccato excusari aliter, quâ per ignorantiam inuincibilem; quæ quamuis nequeat locum habere circa mendacium, loquendo tam de eo, quam de personis generaliter: nihilominus tamen circa mendaciū officiosum respectu vnus vel alterius personæ, pro aliquo tempore; nõ videtur negandum quin possit locum habere: iuxta ea quæ de ipsa inuincibili ignorantia, sunt à nobis tradita in præced. lib. 11. cap. 3.

Intelligitur secundo, nunquam ex Papæ dispensatione mendacium licite dici posse, cum ipsum sit illicitum iure naturali, in quo Papa dispensare nequit: vt patet ex dictis in libro 13. cap. 5. sub finem. Imo neque ex Dei dispensatione mendacium licite dici posse, constat ex doctrina D. Thomæ 1. 2. quest. 100. art. 8. & Soti in 2. De iustitia & iure quest. 3. art. 8. ita vt Deus, neque per se neque per alium mentiri vnquam possit: vt abunde eruditeque ostendit Melchior Canus in libro 2. De locis Theologicis cap. 3. Et patet: quia aliqui non haberemus firmum fidei fundamentum. Nam dici aut putari posset, quod Deus dispensauerit in mendacio cum aliquo ex sacris scripturis, vt non proponeret verum, vel saltem proponeret aliquem falsum articulum: quod esset summum inconueniens. Intelligitur adhuc, ex eadem doctrina, quod pluribus alijs citatis habet Couarr. in lib. 1. var. resolut. cap. 2. n. 1. Aduocat qui iustam causam habet, non debere conari obtinere eam per mendacium. Intelligitur demum, quod idem Couarr. in sequen. num. 3. notat, Baldum recte dixisse, ei qui ex falsa mutui scriptura in iudicium deducitur, non licere falsum solutionis instrumentum producere.

Obijcientibus autem, quod Abraham Gen. 20. dixerit Saram esse sororem suam, cum esset vxor: & quod Iacob Gen. 27. patri dixerit se esse primogenitum suum Esau. Item Angelus Raphael Tobie 5. dixerit se esse de filijs Israel Azariam, Ananiam magni filium. Respondendum est, tales non fuisse mentitos, sed ambigue loquendo celasse veritatem sine mendacio. Sara enim soror fuit Abrahami, sumedo sororis nomen pro consanguinea, sicut sumpsit nomen fratris pro consanguineo, Gen. 13. cum dixit ad Loth, Fratres enim sumus. Quæ interpretatio est D. Aug. relata in cap. Quartitur, 22. qu. 2. & approbata à D. Thoma 2. 2. quest. 110. art. 3. ad 3. communiterque recepta. Nec refert quod dixerit illam filiam patris sui: nam sensus est, quod ad eam attineret ex parte patris,

patris,

patris, vbi dicitur notat D. Thomas. Erat enim filia Aram fratris Abraham, & patris Loth: vt plenius declarat Sotus in 4. distict. 40. quæst. viii. a. art. 4. ad 2. Similiter Iacob fuit primogenitus Isaac, iure quod illi datum fuit à Deo dicente, Maior seruiet minori: quodque Esau illi cessit pro efca lentis: licet non fuerit primogenitus natiuitate. Ita D. Thomas loco cit. & Alensis 3. par. quæst. 37. membro 8. col. vii. Quod quidem videri non debet durum, cum Dominus dixit ad Ioannem esse Eliam, quem constat imitatione tantum, non autem personâ, Eliam fuisse. Deniq; Angelus Raphael verum dixisse inuenitur, si consideretur interpretatio trium illorum nominum, Israel, Azarias & Ananias: namque Israel significat videntem Deum: Azarias vero adiutorem, & Ananias gratiam Dei. Vnde fit vt Raphael vere attribuerit sibi illa, vt pote qui videbat Deum, & adiutor erat Tobie, ac Dei gratia dignus. Quæ doctrina est D. Anton. 2. part. tit. 10. ca. p. i. §. 1. sub finem.

Calatio veritatis sine mendacio.

SECTIO IV.

Quæritur quarto, Vtrum liceat ambigue loquendo celare veritatem. Respondetur vero congruenter iam dictis id licere. Nam quamuis forte diceret quis Abraham & Isaac tali locutione peccasse venialiter: tamen de Raphael Angelo dici non potest. Ambiguitas autem quæ celatur veritas sine mendacio, contingit quando id quod quis dicit, verum est secundum suam intentionem, licet falsum sit secundum intentionem audientis, & communem intelligentiam prout docet Nauar. ad cap. Humanæ aures, quæst. 2. num. 10. it. 12. In quorum 10. ex glossa, ad cap. Ne quis 22. quæst. 2. refert: eum in cuius domo aliquis latet, quem hostes persequuntur, his sciscitantibus vbi est: posse respondere non est hic, accipiendo (est), non vt venit à Sum, sed vt ab edo. Item in numero 11. ex Angelo de Perusio & Ioanne de Anania excusari à mendacio D. Franciscum, qui interrogatus ab ijs qui homicidam persequuntur, an illac is transisset, missis manibus intra manicas, respondit non transijt hac: intendendo contra communem consuetudinem & mentem interrogantis, non transijisse per suas illas manicas.

Aduerte autem amphibologiam de qua hic agitur, esse non tantum eam quæ contingit ex diuersa verborum significatione vt in ante propositis exemplis; sed etiam quæ contingit cum verba prolata, sunt quidem falsa seorsum, per se sumpta, sed vera sunt aliquibus adiunctis, quæ à dicente subintelliguntur. Quo modo illud Psalmi primi: Non resurgit impij in iudicio: verum est tantum, subintelligendo, ad gloriam. Et illud in cap. Nihil 8. De consec. dist. 5. Nihil prodest homini, orare, ieiunare, & alia religionis bona opera facere, nisi mens ab iniquitate reuocetur; subintelligendo, quoad meritum vite æternæ. Alioqui enim tam hoc quam illud falsum est & hæreticum.

Atq; hoc etiam posteriore genere licitum esse vti, si absit animus tum mentiendi, tum etiam nocendi alteri, & ad sit iusta causa eo vtendi, Nauar. ex instituto ostendit ad memoratum cap. Humanæ aures, quæst. 1. vbi num. 4. in confirmationem adfert, quod Dominus interrogatus de die vniuersalis iudicii quando esset futurus, responderit, vt habetur ex cap. 24. Matth. & cap. 13. Marci, neq; Angelos neq; Filium, sed solum Patrem id scire. Ad cuius responsi veritatem, quoad Filium Patri omnino æqualem, aliquid subintelligendum est, nempe quod nesciret: ita vt conueniret illis interrogantibus manifestare, sicut communiter subintelligere Theologos & Canonistas idem author ait.

Addens num. 5. adhuc in confirmationem: quod ex communiconsensu Confessarius qui interrogatur, An talis peccator sit peccatum confessus sit, respondere possit non esse confessum: subintelligendo, ita vt illud dicere teneatur. Quæ subintellectione omissa, falso responderet, si res aliter haberet, id est, de tali peccato consistentem audiuisset. Nec valere subterfugium dicentium quod non audierit vt homo, sed vt Vicarius & Minister Dei: idem author bene probat ibidem vsq; ad finem illius quæstionis. Et patet quia id non obstat quominus sit absolute verum, & quod audierit, & quod sciat illud de quo interrogatur. Quia in re immora-

ri non est huius loci. Eundem vsum celandæ veritatis per ambiguum responsonem cum necessitas vrget approbant tanquam licitum D. Ant. 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 1. versu Vide ur, Syluester verbo Mendacium quæst. 6. ver. 3. & Couarr. lib. 1. variarum resol. cap. 2. nu. 4.

Cæterum in tali re voluntas mentiendi, seu fallendi & faciendi iniuriam, dicitur abesse debere, quoniam ea de se mala est ac peccatum. Dicitur quoque iusta causa adesse debere: quoniam alioqui, etiamsi mendacium abesset, peccaretur contra virtutem veritatis, quæ inclinat hominem ad se per dicta, & facta ostendendum proximo talem, qualis re ipsa est: vt ab Aristot. notatum in 4. Ethic. D. Thom. approbat 2. 2. quæst. 109. art. 3. Rationem optimam addens, cur contrarium merito iudicetur vitiosum: nempe quia societas humani generis conseruari non possit, si nos alios quam simus, alijs ostenderemus dictis aut factis. Prædicta vero iusta causa adesse censetur ex eodem Nauar. in cit. quæst. 1. sub finem & in sequenti secunda, num. 2. si veritas celetur causâ salutis animi vel corporis; vel honoris; in o & rei familiaris, aut cuiuscunque actus virtutis. Ex qua etiam doctrina in seq. q. 3. nu. 10. 11. & 12. deducit tum alia, tum tria hæc corollaria pro vsu quotidiano notanda.

Primum est: quod non tantum laudandi sint qui tacent quando, & vbi non tenentur loqui: sed etiam, quæ aliqua iusta de causa non respondent ad interrogationes ad quas non obligantur respondere: aut etiam qui ad eas ita respondent, vt falsæ sint quidem respõsiones separatim sumptæ: sed si aliquid subintellectum cum eis coniungatur, efficiantur veræ, prout exemplis ante declaratum est.

Secundum est: quod vt is qui respondere tenetur, debeat secundum interrogantis intentionem & intelligentiam communem respondere, iuxta cap. Quæcur. que arte, 22. quæstio. 5. ita eum qui nullatenus tenetur respondere interroganti, nec teneri secundum intentionem ipsius respondere: sed posse secundum propriam intentionem subintelligere aliquid, quod coniunctum suæ respõsioni, faciat illam veram suo sensu, quidquid sit de alio sensu in quo interrogans, illam accipit. Ratio Nauarri est quod sicut talis nullo modo tenetur ad respondendum: ita nec ad respondendum secundum alterius intentionem, si nulla causa ad hoc magis, quam ad illud vrgeat.

Tertium corollarium est: posse nos per hanc doctrinam evitare innumera peccata saltem venialia, quæ passim committuntur cum interrogamur quod eamus, quid comedamus, quantum pecuniæ habeamus, quid dedimus, quas literas, quæ noua accepimus, quid hic vel ille nobis dixerit, aut scripserit, & id genus alia, quibus absque peccato respondere possumus, aliqua subintelligendo, quibus vera sient ea quæ affirmando, aut quæ negando respondemus: vt si petenti librum quem non teneo, vel non conuenit dare, respondeam non habeo: supple tibi dandum. Verum quidquid sit in speculatione: tale quid non videtur vsurpandum sine iusta, nec leui causa: cum alias aduerfetur rectæ rationi dictanti, sincere nec deceptorie esse agendum cum proximo: ne detur occasio scandali & rixarum, aliorumq; id genus malorum aduerfantium bono pacis.

Gravitas malitiæ mendacij.

SECTIO V.

Quæritur quinto, Vtrum omne mendacium sit peccatum mortale. Cui quæstioni satisfit sequentibus propositionibus.

Prima est: Si mendacium non habeat aliam maculam quam falsitatis, nunquam de se, ex suo genere esse mortale. Hanc habet Sotus lib. 5. De iust. & iure. quæst. 7. art. 4. ante solutionem argumentorum: eamq; tangunt D. Thomas 2. 2. quæst. 70. art. 4. & Caiet. in verbo Mendacium. Probatur vero: quia mendacium non tollit charitatem ob falsitatem solam, quæ nec contra religionem est, nec contra iustitiam. Quocirca in sequenti quæst. 100. art. 4. D. Thomas tam officiosum, quam iocosum mendacium ait esse solummodo veniale. Quod idem habetur ex cap. Ne quis, 22. quæst. 2. §. Dno vero sunt: receptumq; est ab omnibus. Probatur autem: quia in huiusmodi mendacio cernitur tantum macula falsitatis: quod enim cedat

11.

12.

13.

GINAL
MAXIS
P. P. P.

in alterius eodem modum vel alios delectet, non facit: sed potius dimittit rationem culpæ, ex ipso D. Thom. in *cit. quest. 110. art. 2. in corpore.*

Nec obstat quod D. Gregorius lib. 18. Moralium, cap. 2. mendacium ab obsecratoribus dicitur Pharaoni Exod. 1. mortale fuisse significet, cum ait: Benignitatis eorum mercedem, quæ potuit eis in æterna vita tribui, præmissa culpâ mendacij, declinatam esse in terrenam remunerationem. Etenim ex eodem D. Thoma in eadem quæstio. art. 4. ad 4. id ita accipiendum est, ut Sanctus ille doctor velit significare deformitatem mendacij non repugnare perinde merito remunerationis temporalis, ac repugnat merito remunerationis æternæ.

Porro licet mendacium iocosum, sicut & officiosum sit peccatum tantum veniale; grauius tamen eodem esse censetur: quia, quod ioco asseratur falsum, culpam mendacij extenuat, ac quod proferatur ad impendendum alteri obsequium: præsertim cum necessitatis ratio (*pietate, misericordia, aut religionis zelo suadente*) illud quodammodo extorquet; prout habet Conc. Colonienfe in expositione huius præcepti versus inquires.

14.

Secunda propositio est, Tam iocosum, quam officiosum mendacium, si cum iuramento fiant, mortalia esse ob periurium. Hanc tangit D. Thomas 2. 2. *quest. 70. art. 4. ad 2.* & post eum Nauar. in *Enchir. cap. 18. n. 3. in fine*: latiusque patet per ea quæ de periurio dicta sunt in præced. libro 18. Ratioque in promptu est: quod in materia etiam leui, ipsum fiat cum notabili iniuria Dei; utpote adhiberi in testem falsitatis. Hincque est quod ex eodem Nauar. in præced. cap. 12. num. 5. communiter rejicitur quod habet glossa ad cap. Veniens De iure iurando: non esse peccatum plus quam veniale, iurare falsum iocandi causa.

Tertia propositio est, Errare eos qui mendacium tam iocosum quam officiosum mortale esse putat, si dicatur ab eo, qui sit in statu perfectionis. Hæc est D. Thomæ 2. 2. qu. 110. art. 4. ad 5. & Syluester sequitur in verbo Mendacium, qu. 3. sub finem. Probatur autem: quia circumstantia status perfectionis de se minuit potius, quam aggrauat peccatum commissum (*ut fieri solet in viris perfectis*) ex infirmitate, prout confirmauimus in præced. lib. 14. in secunda parte capituli quarti. Cæterum negandum non est, quod aliquando ratione scandalii possit in viris perfectis, siue iocosum, siue officiosum mendacium mortale esse. Hoc enim concedunt D. Thomas & Syluester locis cit. & Nauar. in *Enchir. cap. 18. nu. 3.* & Armilla verbo *Mendacium* §. 3. patetque per ea quæ a nobis tradita sunt in priore parte antecitati capituli quarti.

Quarta propositio est, Iocosum aut officiosum mendacium ex eo, quod in iudicio dicatur non esse mortale. Hanc contra Caietanum, cum Nauarro & Soto tenet Couar. in 1. *var. resol. cap. 1. num. 2.* Et quoad mendacium officiosum expresse ostendit D. Thomas 2. 2. *quest. 70. art. 4. ad 2.* dum docet eum qui ut à morte liberet, per falsos testes, vel per iudicis peruersitatem, iniusta sententiâ damnatum, fert falsum testimonium sepositâ periurij ratione, non committere peccatum mortale. Quod idem post eum sentit Sotus lib. 5. *De iust. & iure, quest. 7. art. 4. ad 2.*

Quinta propositio est, Mendacium officiosum vel iocosum, si non esset simpliciter tale, sed haberet aliquid de pernicioso admixtum, mortale esse posse. Hæc patet: quia mendacium perniciosum est genere suo mortale: quo fit ut alteri adiunctum reddat ipsum mortale. Talis mendacij hoc est officiosi pernicioso admixti, D. Thomæ 2. 2. *quest. 69. art. 1. ad 2.* exemplum ponit cum ait: quod mentiri ad liberandum aliquem à morte cum iniuria alterius non esse mendacium simpliciter officiosum, sed habere aliquid admixtum de pernicioso.

Sexta propositio est, Mendacium iocosum non esse ex eo mortale ex se, quod assidue ab aliquo vsurpetur. Probatur, quia assiduitate sola, peccatum tantummodo multiplicatur. Peccata autem venialia quantumque sint numero, nequeunt æquivalere vni mortali. Et ostensum est in præced. tomo, li. 15. ca. vlt. sect. 4. Quocirca iocosum ex eo, quod assidue dicatur, non est censendum mortale. Vnde, quod Conc. Colonienfe in expositione huius præcepti, versus *Mendacium autem iocosum*: ait, mendacium iocosum futurum capitale si assiduitate aggrauetur, eodem modo intelligendum est, quod D.

Thomas 1. 2. *quest. 88. art. 4. ad 1.* intellexit illud D. Augustini tractat. 12. in Ioannem non procul à fine, tomo nono: quod peccata minima, id est, venialia, si negligentur, decedant. Vult enim sensum esse tale mendacium sua assiduitate, dispositiue causare peccatum mortale.

Septima propositio est, Mendacium perniciosum mortale esse ex suo genere. Ita docent Caietanus in verbo mendacium, & in verbo Perfidia ac Sotus lib. 5. de iust. & iure, qu. 7. art. 4. ante solutionem argumentorum. Probatur vero, quia tale mendacium charitati aduersatur: utpote proximo damnosum; & est peculiariter contra hoc octauum præceptum: quod expresse prohibet, proximum *leui verbo*: cum cætera mendacia, non nisi reductiue, ad illud attingant. Accedit quod ex D. Thomæ 2. 2. *quest. 110. art. 4. ad 1.* de eodem mendacio pernicioso intelligatur illud Psal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Verumtamen negandum non est, quod in alijs materijs imperfecti actus excusatur à mortali, iuxta tradita in præcedenti libr. 15. sub initium quarti capituli; sic etiam in mendacio pernicioso excusatur, ita ut contingat veniale tantum per illud committi: prout expresserunt Caiet. in verbo *Mendacium* & Armilla in eodem verbo §. 1.

Imperfectio autem ea, ex Caiet. ibid. potest in ipso mendacio tripliciter contingere: primo, ex parte actus, qui surreptitius est, nec plene deliberatus: secundo, ex parte materie: nempe quia nocumentum modicum est: postremo ex parte forme; quia scilicet tale mendacium non dicitur animo inferendi nocumentum alicui: sed solum ex loquacitate: ita ut materialiter tantum sit perniciosum, perinde ac ante diximus, falsum siue intentione fallendi dictum materialiter tantum esse mendacium. Quanquam ut loco cit. Armilla attingit: non excusaretur à mortali si nocumentum esset adeo graue, ut ad illud debuerit aduertere, & à tali mendacio linguam omnino cohibere: quod negligendo censetur damnum eiusmodi intendisse tacite.

Corollaria quædam de mendacio pernicioso.

SECTIO VI.

Porro, ex hoc quod constitutum est: mendacium perniciosum mortale esse ex suo genere, possunt corollaria quædam deduci.

Primum est, Mendacium esse mortale, quando ipsum dicitur in materia fidei, vel sacre Scripturæ. Hoc habet D. Thomæ 2. 2. qu. 110. art. 4. alijque post ipsum. Et probatur: quia *ut bene Nauar. notat in Enchir. cap. 18. n. 4.* est mendacium natura sua notabiliter perniciosum: adeoque notabiliter; ut censetur peccatum inter mendacia grauissimum: quod ex D. Augustini in libro de mendacio cap. 14. habet D. Thomas in *cit. quest. 110. art. 2.* Et ratio confirmat: quia peccata contra Deum semper sunt grauiora: ut post ipsum D. Thomam 2. 2. *quest. 73. art. 3.* ostensum est à nobis, in præced. lib. 14. nu. 5.

Aduerte autem ad hoc genus mendacij reuocari primo mendacium, quo quis timore mortis negaret se esse Catholicum, prout notant Armilla in verbo Mendacium nu. 3. & Nauar. in *fine commentarij, ad cap. Humana aures, 22. quest. 5.* Reuocari secundo, mendacium illius, qui falsas reliquias pro veris Sanctorum adorandas proponit; vel qui pro falsis miraculis, seu beneficijs confectis, tanquam per miraculum accepit, votiuas imagines offert imagini Crucifixi, aut Beate virginis, alteriusve Sancti, ut lucri gratia alios inducat ad similia in eodem loco offerenda. Cuius mendacij post Caietanum in verbo Superstitio meminit Nauar. in *Enchir. cap. 11. n. 26.* Reuocari tertio, mendacium quo quis scienter falsum miraculum in concione, aut in Sancti vita profert; aliter quam res sit, referendo illud. Ratio est; quia qui sic mentitur, quantum in se est, veritatem miraculorum Christi, & Sanctorum tollit hoc nomine, quod ea de causa putabuntur falsa. Ita notat Caietan. 2. 2. qu. 110. art. 4. in fine: & in verbo *Confessio cap. 1. in quarta conditione*: & in verbo *Prædicatorum peccata*: infinuaturque Concil. Colonienfe in expositione huius præcepti, versus *Mendacium autem iocosum*: dum ait non leuiter peccasse eos, qui è suggestis loco Euangelij aniles fabulas ac exempla impudenter confecta vulgo prædicauerunt: quia eo ipso non vulgarem suspicionem ac contumeliam doctrinæ fidei, quam profitebantur, attulerunt.

Quapro-

Quapropter credit Caiet. in verbo Prædicatorum peccata: in vniuersum quando prædicator mētur circa doctrinam fidei, bonorum morum, historiam Sanctorum, miraculorum, & Prophetiarum ad docendum aut instruendum, aut persuadendum aut monendum auditores, mortale peccatum committere. Quæ eadem est doctrina Armilla in verbo Prædicatorum num. 3. & Nauarr. in Enchir. cap. 25. numer. 141. Quinimo ex eodem Caietano in verbo Mendacium. Omne mendacium prædicatoris contra veritatem, spectans ad ipsius officium (quod est auditores suos erudire, arguendi, suadendi, & bene monendi) mortale est ex suo genere, ut pote quod constituit ipsum coram Deo, tanquam falsarium adulterantem prædicationis officium, annunciando in persona Christi, & Ecclesie (iuxta illud posterioris ad Corinth. cap. 5. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos) id quod nec Christus nec Ecclesia commisit ei. Quod si prædicator ipse, non quidem circa veritatem ad officium ipsius spectantem: sed circa extranea, impertinentem inserta, mentiretur: non esset ideo de mortali condemnandus: nisi forte ratione scandalii, ut adhuc cum eodem Caiet. docent Armilla & Nauarrus locis citatis. Quo referri potest traditum ab eodem Caietano in cit. sine art. 4. mentientem in nominibus auctorum, aut quotatibus; puta cap. 10. pro 12. aut Isaiam, pro Ieremiam; aut Ieronimum, pro Augustino dicendo, peccare quidem, sed non mortaliter: quia non contra, sed præter veritatem doctrinam, mentitur. Falli namque in talibus, non est falsum in doctrina, sed in accidentibus eius. In quo consentiant cum eo Syu. in verbo Mendacium quæst. 4. & Nauarr. in Enchir. cap. 18. num. 4.

Secundum corollarium est: Peccatum mortale committi non adimplendo factam promissionem, si ea sit de re notabili. Tunc enim mendacium suo modo perniciosum committitur (quod D. Thomas tangit 2. 2. quæst. 110. art. 5. ad 5.) atque adeo mendacium mortale: cum negari nequeat simplicem promissionem, obligare sub mortali ad sui impletionem, si sit de re graui, prout docet D. Antoninus 2. part. tit. 10. cap. 1. §. 4. sub fine: sequiturque Caietanus in verbo Perfidia: & 2. 2. quæst. 88. artic. 1. circa principium. Atque præbatur: quia promissionem obligatorem seruandi promissum: alioquin enim tolleretur fides hominum inter ipsos; siquidem in re graui, violatio illius graue nocuementum adfert proximo contra charitatem, animæ vitam. Debet vero istud intelligi dummodo talis promissio sit de re licita, & possibili, factaque absque vi, dolo, & fraude, iuxta tradita per Nauarr. in sequent. num. 7.

Porro dictum est, si fuerit de re notabili; quia si de re leui sit promissio, veniale tantum committetur, si ea non seruetur; ex Caiet. locis cit. & ex alijs communiter. Idque Nauarr. in eodem num. 7. confirmat à maiori: quia si furtum rei leuis non est mortale, multominus erit violatio promissionis de re leui. ut de dicenda alicui salute tuo nomine. Adde ex eodem Nauarr. ibidem nullum esse peccatum non seruare promissionem, si ita rerum status immutetur, ut vis promissionis eneruetur: sicut fit cum is cui facta est promissio illam remittit: argumento textus in capit. 2. De sponsalibus. Itemque quoties alia quæuis mutatio interuenit, quæ si à principio fuisset: talis promissio, tunc minime facta esset: aut saltem casus talis tunc occurrens, esset exceptus, iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 110. artic. 3. ad 5. quam adhuc lococit. Nauarrus habet.

Tertium corollarium est: peccare mortaliter peccatum mendacij perniciosum eum; qui fingit se in aliquo scientia esse doctorem, ut Ecclesiasticam dignitatem obtineat: ad quam ea qualitas requisita est omnino. Hoc expresse tradit Nauarrus in eod. cap. 8. nu. 8. in fine: & est de se clara.

Quartum corollarium est: similiter peccare eum qui ut aliquam cathedram, vel canonicatum obtineat, pro se verba facit; mendaciter iniquis v. g. se libros edidisse in lucem, aut quid aliud per quod falsam de se concitat opinionem: quæ cedens in notabile proximi detrimentum, mendacium est perniciosum: iuxta tradita per D. Thomam 2. 2. quæst. 112. art. 2. & Nauarr. in Enchir. cap. 23. n. 16.

Quintum est: simili quoque modo peccare eum qui per hypocritam simulat sanctitatem, ut ea ratione beneficium consequatur. In tali enim hypocritæ mendacium dari, constat

ex definitione mendacij in principio huius capituli assignata: & ex communiter recepta doctrina de hypocritæ, quam in 2. 2. qu. 112. D. Thomas persequitur. An autem ea sit mendacium perniciosum mortale, an veniale, D. ipse Thom. ibid. art. 4. docet esse discernendum ex fine: qui si repugnet charitati in Deum vel in proximum, erit mendacium mortale, ut quando quis sanctitatem simulat, ut falsam doctrinam disseminet: vel ut adipiscatur Ecclesiasticam dignitatem indignus: & sic de similibus, quæ sunt cum notabili Dei aut proximi iniuria. Sin autem idem finis charitati minime repugnet, mendacium non censetur plusquam veniale, cum vitam animæ, quæ est charitas, non auferat.

CAP. II.

De iudicio temerario.

SUMMARIVM.

- 20 Quid sit temerarium iudicium, & quale peccatum sit.
- 21 Excusatio à peccato mortali, dum de proximo malum iudicatur, eo quod res sit aperta, aut habeantur illius sufficientia indicia.
- 22 Iudicium temerarium non est mortale, nisi sit de re graui.
- 23 Ad iudicium temerarium non sufficit, ut fiat de re absolute, sed requiritur ut fiat contra proximum.
- 24 Ad temerarium iudicium requiritur ut ipsum sit certum & xumv.
- 25 Ut censetur peccatum mortale requiritur ut deliberate fiat.
- 26 De opinione, dubitatione & suspitione temerarijs, quid sint & quando sint peccata mortalia.
- 27 Quod à mortali excusentur, quando sunt ex errore, non tamen semper.
- 28 Mortalia peccata sunt, cum proniunt ex prauo affectu & maleuolentia erga proximum.
- 29 Documenta de eo quod dubia sint in meliorem partem interpretanda.
- 30 Explicatio dubij, An liceat iudicium de proximi bonitate, malitiæque suspendere.

Hic de temerario iudicio agitur tanquam de interno mendacio seu mentali testimonio falso contra proximum. Ipsum est enim, cum quis ex leuibus & insufficientibus indicijs apud se contra proximum fert iudicium certum, & deliberatum in re graui: ut cum iudicat ipsum peccare mortaliter, aut esse in statu peccati mortalis. In eo autem mendacium mentale committitur: quia spectat etiam ad mendacium, si certo id definiamus, quod nescimus an tale sit, sicut ad periurium spectaret si de eodem iurarem, ex Nauarro in Enchir. cap. 12. numero 8. Est vero mendacium perniciosum ex eodem Nauarro in sequent. cap. 18. n. 9. Et patet: quia is proximo nocet, tam qui in propria, quam in aliena mente falsam de eo opinionem ingenerat. Esse autem mortale habetur ex D. Thomæ 2. 2. quæst. 60. art. 3. & D. Antonii 2. part. tit. 3. cap. 8. §. 1. versus Quantum ad secundum. Quibus accedunt plures alij, quos refert Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. num. 446. Ratio est vero, quia per hoc fit proximo grauis iniuria, notabiliter contemnendo ipsum, infamandoque iniuste: quod ad mortale sufficere patet: quia si causa daret ut alius eandem quam ipse, sinistram opinionem de illo haberet, mortaliter peccaret tanquam infamans in re notabili; faciensque ei notabilem iniuriam. Perinde autem nocetur proximo, siue in propria, siue in aliena mente ingeneretur de eo praua opinio. Quisque enim ius habet ad bonam de se existimationem in vnoquoque alio, nisi obstat causa aliqua rationabilis. Ergo & perinde peccatur. Accedit quod quis tali iudicio vendicat sibi quodammodo id quod Dei proprium est; nempe scrutari aliorum corda: à quo scelere nos reuocat Apostolus in priori ad Corinth. capit. 4. Nolite, inquit, ante tempus iudicare quoad vsque; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.]

**

**

**

GINAL
LIXIS
P. 111
V